TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

TÜRK KÜLTÜRÜ

SAYI 341 YIL XXIX EYLÜL 1991

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ'NDE YUNUS EMRE'NİN TESİRLERİ

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖNAL

Tanzimat döneminden itibâren açıklıkla takip edebildiğimiz Türk kültürünün kaynaklarına dönüş hareketi, Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âtî sanâtçıları nezdinde pek revaç göremez; ancak, Millî Edebiyat mensupları yoluyla yeniden hararetlenir ve yorum açısından farklı ufuklara uzanacak olan 1923'ten sonraki edebî dönemlere zemin hazırlar.

Göktürk Âbideleri'nden başlamak üzere Dîvân u Lügati't-Türk, Kutadgu Bilig, Atâbetü'l-Hakâyık, Dîvân-ı Hikmet, Mesnevî, Muhâkemetü'l-Lugateyn gibi eserleri önce tanıyan sonra yeni yorumlar ile okuyucularına tanıtan ilim, fikir ve sanat adamları bu esnâda Yunus Emre'yi de tanırlar, Türk milletine tanıtırlar diğer eserlerle birlikte Yunus'un şiirlerindeki dalgalanışı kendi eserlerinde yaşatmaya çalışırlar.(1)

Millî Edebiyat dönemindeki Yunus Emre etkisini, yukarıdaki eserlere ilâveten, 19. asırdan itibâren yayımlanan Şecere-i Türkî Tercümesi (1864, Ahmet Vefik Paşa), Lehçe-i Osmânî (1876, Ahmet Vefik Paşa), Târih-i Âlem (1876, Süleyman Paşa), Ahmet Metin ve Şirzad (1891, Ahmet Midhat Efendi), Türk Tarihi (1990, Necip Âsım), Kâmus-ı Türkî (1901, Şemseddin Sâmi), Türkçe Şiirler (1899, Mehmet Emin)... gibi

(1) Türk münevveri Yunus Emre'yi geç tanımıştır; ancak, gerek tekkelerde gerek halk arasında Yunus etkisi, kesintisiz günümüze kadar devam etmiştir. Bu konuda bakınız: GÖLPINARLI, Abdülbâki, "Tarih Boyunca Yunus", **Yunus Emre ve Tasavvuf,** Remzi Kitbv., İst., 1961, s. 204–251; TEKİRDAĞ, Prof. Dr. M.C. Şehabeddin, "Büyük Türk Mutasavvufu Yunus Emre Hakkında Araştırmalar", **Türk Yurdu Der.,** Yunus Emre Özel Sayısı (Tıpkıbasım), 1991 yılı için hediye nüsha, s. 169–174; EYÜBOĞLU, Sabahattin, Yunus Emre, Cem yayv., İst., 1985, 357 s.; TİMURTAŞ, Prof. Dr. Faruk, **Yunus Emre Divanı,** Kültür Bakanlığı yay., Ank., 1980, 345 s.; TATÇI, Dr. Mustafa **Yunus Emre Divanı,** Gazi Üniv., Sosyal Bilimler Enst., (Doktora Tezi), Ank., 1990.

eserlerin 1908–1923 yıllarındaki yansımalarından biri olarak da kabul etmek gerekir.

Millî Edebiyat döneminde Yunus Emre'nin tesirlerine ışık tutan ve bizim de bu çalışmamıza hareket noktası olarak kabul ettiğimiz aşağıdaki incelemeler, meseleye değişik açılardan yaklaşmışlardır:

1- TANSEL, Fevziye Abdullah, "Millî Edebiyat Devrinde Yunus Emre Hakkında Yazılan Şiirler", **Türk Yurdu Der.,** Yunus Emre Özel Sayısı, y. 55, c. 5, nu. 319, Ocak 1966, s 114–116.

2- TURAL, Prof. Dr. Sadık Kemâl, "Yahya Kemâl'in Arayışlarının Yol Açtığı Bir Edebî Topluluk: Nâyîler", **Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemâl Beyâtlı,** Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yay., nu. 53, seri. 3, sayı. A–14, Ank., 1983, s. 111–122.

3- GÖÇGÜN, Prof. Dr. Önder, "Yunus Emre'nin Ziya Gökalp Üzerindeki Tesirleri", **Türk Halk Kültürünü Araştırmaları Der.,** Yunus Emre Özel Sayısı, Kültür Bakanlığı, Halk Kültürünü Araştırma Dairesi yay. 144, süreli yayın dizisi. 23, Ank., 1991, s. 5–18.

Bu çalışmalarda, Tansel, Yunus hakkında Millî Edebiyat dönemi sanatçılarının yazdığı şiirlerden örnekler vermiş; Tural, Nâyîler ile Yunus'a bağlanan Şahabeddin Süleyman'ın fikirlerinin Yahya Kemâl'den mülhem yönelmelerle oluştuğunu açıklamış; Göçgün, Ziya Gökalp'in bazı manzumeleri ile Yunus Emre'nin eserlerindeki muhteva, şekil ve ilgi merkezleri benzerliği üzerinde durmuştur.

Yusuf Akçura'nın **Üç Tarz-ı Siyâset** (1907) ve Ziya Gökalp'in **Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak** (1918) adlı eserlerinde görüldüğü üzere, bu devrede muhtemelen dört görüşün bir terkibi hüviyetinde olan siyâsî kabuller gündemdedir. Osmanlıcılık, Batıcılık, Türkçülük, İslâmcılık görüşleri içinde en çok dumûra uğrayan Osmanlıcılık, en fazla revaç bulan da Batının ilim ve tekniğini değerlendirmeyi ihmâl etmek istemeyen Türkçülük görüşüdür; ayrıca İslâmcılar ve az da olsa Batıcılar etkisini sürdürmeye devam etmektedir.

Âkif'te en büyük temsilcisini bulan İslâmcılar şiirde, şekil ve dış yapının unsurları bakımından değil ama muhteva ve tematik yapı bakımından Yunus Emre'nin eserlerindeki anahtar kavramlara yaklaşmışlardır.

Önceleri Mehmet Emin, sonra Ömer Seyfeddin ve Ali Canib gibi sanatçılar sâde ve temiz bir söyleyişle heceyi kullanmak, dörtlüklerle

yazmak gibi özelliklerle Yunus'u hatırlatırlar. Bu yakınlaşma hem millî edebiyatçıların hem de Yunus'un, halk şiirine meyleden eserleri dolayısıyladır. A. Cânib ve Ö. Seyfeddin'in ortaya koymaya çalıştıkları Genç Kalemler'in şiir anlayışı, Fecr-i Âtî ve Servet-i Fünûn sanatçılarının ferdiyetçi sanat anlayışlarından büsbütün ayrı bir telâkkiye ulaşamamıştır. Genç Kalemler, hece vezni ve muhtevada millî olma açısından halk şiirine, dolaylı olarak da Yunus'a yakınlaşır.

Bu dönemdeki halk edebiyatının özelliklerini bilhassa şiirde görmemizi, Ziya Gökalp, Fuat Köprülü gibi fikir adamlarının Türk kültürünü yeni bir yorumla tanıma ve tanıtma gayretlerinden destek aldığının bir neticesi olarak kabul etmeliyiz. Bu gruba 1912'den sonra Türk tarihine yönelen Yahya Kemâl'i de eklemeliyiz. Bu mesele, Rıza Tevfik'in ilâhîlere, nefeslere âit yeni örnekler vermesi ve Şahabeddin Süleyman'ın tekke ve âşık edebiyatına yönelmesi ile yeni bir boyut kazanır.

Nâyîler, önceleri Rübab Dergisi etrafında toplanmışlar, Nâyî olmadan önce bu dergide Fecr-i Âtî mensupları ile kalem mücadelesine girişmişlerdir(2). Sonra Safahat-ı Ş'ir ü Fikr dergisinde ilk beyannâmelerini yayınlamışlardır(3). Bu beyannâmede Türk milletinin "rûh-ı esâsîsine ricatle" "pîrül mutasavvıfîn olan Mevlânâ" dan, Süleyman Çelebi'den, Âşık Paşa'dan ve Yunus Emre'den iktibaslar yaparak bir bakıma geçmişe yönelmek istemişlerdir.

Nâyîler "edebiyatta millîlik imtiyazını Genç Kalemler'e bırakmamak için, edebiyatın millî değerini 'millî geçmişe bağlanış' ta görerek Anadolu'daki Türk edebiyatının ilk devirlerine inmeyi ve böylece XIII. yüzyılın büyük mutasavvıfı olan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ile Yunus Emre'nin şiirlerindeki samimi ifadeli, lirik ve mistik atmosferi kendi şiirlerinde de yaşatmayı denediler. Onlara göre estetik heyecan ile dil ve üslûbu tabiî bir şekilde birleştirmek, sade ve samimi bir ifade tarzı bulmak ve bundan doğan iç âhengi değerlendirmek gerekir"(4).

Tevfik Fikret (1867–1915), Cenap Şahabeddin (1870–1934) gibi büyük şâirler bu dönemde hayattadır ve aynı zamanda Fecr-i Âtî gibi

(2) POLAT, Nâzım H., "Yeni Nesil Tarafından Rübab Mecmuası'nda Fecr-i Âtı'ye Karşı Yürütülen Mücâdele", **Türk Dünyası Araştırmaları Der.,** nu. 19, Ağustos 1982, s. 138–153.

(3) Şahabeddin Süleyman, "Nâyîler: Yeni Bir Gençlik Karşısında", **Safahat-ı Ş'ir ü Fikr Der.,** c. 1, nu. 1, 1914.

(4) AKYÜZ, Prof. Kenan, "Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri", **Türkoloji Der.,** c. II, nu. 1, DTCF yay., Ank., 1965, s. 161.

yeni bir edebî topluluk kurulmuştur, Ahmet Haşim, Emin Bülend gibi şâirler bu dönemde etkilidir ancak bütün bu unsurlar devrin estetik ihtiyacını karşılayamamaktadır. Gerek millî sanat anlayışlarının ortaya çıkışı ve gerekse bu anlayışta, nâyîler, Osmanlının şanlı dönemlerine meyledenler(5), Yunan mitolojisine yönelenler, âşık edebiyatından etkilenenler(6) gibi farklı tercihlerin mümessilleri, Türk kültürünün münbit vâdisindeki şahıslara ve dolayısıyla Yunus Emre'ye ulaşılması neticesini doğurmuşlardır.

Bilindiği gibi Millî Edebiyat'ta hem şekil hem de muhteva açısından yeni ufuklara girme cehdinde gelenekli kültür değerleri ana malzeme olarak kullanılmıştır. Konu açısından mistik, söyleyiş açısından sadelikte farklı bir hassasiyet arayan nâyîler, pek çok örnekten biri olarak Yunus'u değerlendirmek isterken hece vezni ve dörtlükler ile halk şiirini de modernleştirmeyi denediler(7).

Nâyîler, sâdece devrin millî kültürüne dönüş temâyülüne uyarak bir özentiyi dile getirdiler. Bu özenti, Yahya Kemâl, Yakup Kadri ve Salih Zeki tarafından başlatılan –ve sonra Salih Zeki'nin tek başına temsil ettiği Havza Edebiyatı (veya Nev-Yunânîlik) kadar bile etkili değildir. Bununla birlikte Nâyîler'in Yunus'u (veya bir Mevlânâ'yı veya Âşık Paşa'yı) bir ekol kurabilecek fikirler ve taraftarlar ile değerlendirdiği de söylenemez. Kaldı ki, Nâyîler, dönemin sanatkârları ve okuyucuları üzerinde pek etki bırakamadan dağılırlar.

Muhteva açısından Yunus'un etkisine en fazla yaklaşan, belki, müstakil isimlerden Mehmet Âkif'tir. Bu hükmü oldukça ihtiyatla karşılamak gerekir; zira, Akif için bir Yunus, bir Mevlânâ veya âşık edebiyatından bir Kaygusuz'u yorumlamaktan daha çok İslâmiyet'i anlatmak önemlidir. Âkif, İslâmiyet ile tasavvufu birleştirebileceğimiz yerde Yunus'a yaklaşır.

(5) AKYÜZ, Prof. Kenan, a.g.e., s. 162.

(6) (TANSEL), Fevziye Abdullah, "Millî Edebiyat Devri Şiir Sahasında Âşık Tarzı Tesirleri" I, II, III, IV, V, **Ülkü Mec.**, C. XIII, nu. 74, Nisan 1939, s. 155–166; nu. 75, Mayıs 1939, s. 247–256; nu. 76, Haziran 1939, s. 352–355; nu. 77, Temmuz 1939, s. 445–449; nu. 78, Ağustos 1939, s. 529–540.; TANSEL, Fevziye Abdullah, "Türk Şiirinde Sâde Türkçe, Hece Vezni ile Yazmak ve Halk Edebiyatından Faydalanma Cereyanının Bir Devresi", **Türk Yurdu Der.**, y. 60, c. 7, nu. 3 (345), Mart 1970, s. 40–44.

(7) Safahat-i Ş'ir ü Fikr Dergisi'ndeki Halid Fahri'nin Tûtî-nâme, Orhan Seyfi'nin İlk Kar, Hıfzı Tevfik'in Ney isimli şiirleri bu hükmü teyid eder. Bu konuda bakınız: TURAL, Prof. Dr. S. Kemâl "Yahya Kemâl'in Arayışlarının Yol Açtığı Bir Edebî Topluluk" adlı makale.

Öte yandan, uhrevî hayatı "derviş", "rind", "filozof" arasındaki çizgilerde yorumlayan Rıza Tevfik'teki Yunus etkisi daha çok şekilde ve en fazla ifade edîştedir.

Halk şiirine, millî kültüre ve bu vesile ile Yunus'a uzanan Millî Edebiyat Hareketi'nin başlaması ile birlikte kurulan dernekler söz konusu etkiyi kuvvetlendirmiştir. Türk Derneği (1908), Türk Yurdu (1911), Türk Ocağı (1912), Şairler Derneği (1917) gibi kuruluşlardan ilk üçünde, milliyetçilik hareketi güçlendirilmiş, sonuncusunda, Genç Kalemlerin ve Yeni Mecmua'nın varlığı ile ayrı bir çalışma ufkuna yaklaşan Ziya Gökalp, Ömer Seyfeddin, Ali Cânib gibi sanatçıların hazırladıkları zemin içinde şöyle bir karar alınmıştır: Şiirde konuşma dili ve hece vezni kullanılmalıdır. Bu karar, halk şiirine ve Yunus Emre'nin söylediği şiirin anahtar kavramlarına ve dış yapısına yönelme olarak devrin sanatçılarını etkiler.

Buraya kadar açıklamaya çalıştığımız hususları şu maddelerle sonuçlandırabiliriz:

1– Avrupa'da 1789 yılından sonra hızlanan milliyetçilik hareketleri, XIX. asırdan itibâren Avrupa'da değişen millî haritalar ve buna bağlı etnik kıpırdanışlar; sonuçta millî kültüre dönüş iştiyâkı... Türk milleti, Tanzimatla birlikte, Arapça ve Farsça unsurların –en azından dikkat çekmek suretiyle– etkisinden kurtulmak sürecine girmiştir. Millî kültüre dönme isteği ile birlikte Yunus Emre'nin, Eski Anadolu Türkçesi için bir kaynak şahsiyet olması ile söz konusu eserlerin incelenme mecburiyeti doğmuştur.

2– Her muhteva ve mesaj bir şekille gelir prensibince, bu dönemdeki öze dönüş hareketinin vezin, kafiye, nazım şekli ve nazım birimi halk edebiyatındaki örneklere göre yeniden yorumlanmıştır. Böylece, "abes-muktebes"(8) tartışması da dahil olmak üzere pek çok tartışma Millî Edebiyat dönemiyle beraber sonuçlanma safhasına girmiştir. Yunus Emre, şekil özellikleri bakımından da halk şiirinin en büyük temsilcilerinden biridir ve dönemin sanatçıları bu temsilciden söz konusu yönüyle de etkilenmişlerdir.

3– Âşık Edebiyatı ile Millî Edebiyat arasındaki şekle ve muhtevaya (tematik yapıya) âit yakınlık, Yunus'un şiirlerine meyletmeyi hızlandırmıştır. Türk şiirinde, âşıklık geleneği ile tasavvuf geleneğinin kesiştiği

(8) (TANSEL), Fevziye Abdullah, "Muallim Nâci İle Recâîzâde Ekrem Arasındaki Münakaşalar ve Bu Münakaşaların Sebep Olduğu Edebî Hâdiseler", **Türkiyat Mec.**, c. 10, 1951–1953, s. 159–200.

yeni bir edebî topluluk kurulmuştur, Ahmet Haşim, Emin Bülend gibi şâirler bu dönemde etkilidir ancak bütün bu unsurlar devrin estetik ihtiyacını karşılayamamaktadır. Gerek millî sanat anlayışlarının ortaya çıkışı ve gerekse bu anlayışta, nâyîler, Osmanlının şanlı dönemlerine meyledenler(5), Yunan mitolojisine yönelenler, âşık edebiyatından etkilenenler(6) gibi farklı tercihlerin mümessilleri, Türk kültürünün münbit vâdisindeki şahıslara ve dolayısıyla Yunus Emre'ye ulaşılması neticesini doğurmuşlardır.

Bilindiği gibi Millî Edebiyat'ta hem şekil hem de muhteva açısından yeni ufuklara girme cehdinde gelenekli kültür değerleri ana malzeme olarak kullanılmıştır. Konu açısından mistik, söyleyiş açısından sadelikte farklı bir hassasiyet arayan nâyîler, pek çok örnekten biri olarak Yunus'u değerlendirmek isterken hece vezni ve dörtlükler ile halk şiirini de modernleştirmeyi denediler(7).

Nâyîler, sâdece devrin millî kültürüne dönüş temâyülüne uyarak bir özentiyi dile getirdiler. Bu özenti, Yahya Kemâl, Yakup Kadri ve Salih Zeki tarafından başlatılan –ve sonra Salih Zeki'nin tek başına temsil ettiği Havza Edebiyatı (veya Nev–Yunânîlik) kadar bile etkili değildir. Bununla birlikte Nâyîler'in Yunus'u (veya bir Mevlânâ'yı veya Âşık Paşa'yı) bir ekol kurabilecek fikirler ve taraftarlar ile değerlendirdiği de söylenemez. Kaldı ki, Nâyîler, dönemin sanatkârları ve okuyucuları üzerinde pek etki bırakamadan dağılırlar.

Muhteva açısından Yunus'un etkisine en fazla yaklaşan, belki, müstakil isimlerden Mehmet Âkif'tir. Bu hükmü oldukça ihtiyatla karşılamak gerekir; zira, Akif için bir Yunus, bir Mevlânâ veya âşık edebiyatından bir Kaygusuz'u yorumlamaktan daha çok İslâmiyet'i anlatmak önemlidir. Âkif, İslâmiyet ile tasavvufu birleştirebileceğimiz yerde Yunus'a yaklaşır.

(5) AKYÜZ, Prof. Kenan, a.g.e., s. 162.

(6) (TANSEL), Fevziye Abdullah, "Millî Edebiyat Devri Şiir Sahasında Âşık Tarzı Tesirleri" I, II, III, IV, V, **Ülkü Mec.**, C. XIII, nu. 74, Nisan 1939, s. 155–166; nu. 75, Mayıs 1939, s. 247–256; nu. 76, Haziran 1939, s. 352–355; nu. 77, Temmuz 1939, s. 445–449; nu. 78, Ağustos 1939, s. 529–540.; TANSEL, Fevziye Abdullah, "Türk Şiirinde Sâde Türkçe, Hece Vezni ile Yazmak ve Halk Edebiyatından Faydalanma Cereyanının Bir Devresi", **Türk Yurdu Der.**, y. 60, c. 7, nu. 3 (345), Mart 1970, s. 40–44.

(7) Safahat-i Ş'ir ü Fikr Dergisi'ndeki Halid Fahri'nin Tûtî-nâme, Orhan Seyfi'nin İlk Kar, Hıfzı Tevfik'in Ney isimli şiirleri bu hükmü teyid eder. Bu konuda bakınız: TURAL, Prof. Dr. S. Kemâl "Yahya Kemâl'in Arayışlarının Yol Açtığı Bir Edebî Topluluk" adlı makale.

Öte yandan, uhrevî hayatı "derviş", "rind", "filozof" arasındaki çizgilerde yorumlayan Rıza Tevfik'teki Yunus etkisi daha çok şekilde ve en fazla ifade edişledir.

Halk şiirine, millî kültüre ve bu vesile ile Yunus'a uzanan Millî Edebiyat Hareketi'nin başlaması ile birlikte kurulan dernekler söz konusu etkiyi kuvvetlendirmiştir. Türk Derneği (1908), Türk Yurdu (1911), Türk Ocağı (1912), Şairler Derneği (1917) gibi kuruluşlardan ilk üçünde, milliyetçilik hareketi güçlendirilmiş, sonuncusunda, Genç Kalemlerin ve Yeni Mecmua'nın varlığı ile ayrı bir çalışma ufkuna yaklaşan Ziya Gökalp, Ömer Seyfeddin, Ali Cânib gibi sanatçıların hazırladıkları zemin içinde şöyle bir karar alınmıştır: Şiirde konuşma dili ve hece vezni kullanılmalıdır. Bu karar, halk şiirine ve Yunus Emre'nin söylediği şiirin anahtar kavramlarına ve dış yapısına yönelme olarak devrin sanatçılarını etkiler.

Buraya kadar açıklamaya çalıştığımız hususları şu maddelerle sonuçlandırabiliriz:

1- Avrupa'da 1789 yılından sonra hızlanan milliyetçilik hareketleri, XIX. asırdan itibâren Avrupa'da değişen millî haritalar ve buna bağlı etnik kıpırdanışlar; sonuçta millî kültüre dönüş iştiyâkı... Türk milleti, Tanzimatla birlikte, Arapça ve Farsça unsurların -en azından dikkat çekmek suretiyle- etkisinden kurtulmak sürecine girmiştir. Millî kültüre dönme isteği ile birlikte Yunus Emre'nin, Eski Anadolu Türkçesi için bir kaynak şahsiyet olması ile söz konusu eserlerin incelenme mecburiyeti doğmuştur.

2- Her muhteva ve mesaj bir şekille gelir prensibince, bu dönemdeki öze dönüş hareketinin vezin, kafiye, nazım şekli ve nazım birimi halk edebiyatındaki örneklere göre yeniden yorumlanmıştır. Böylece, "abes-muktebes"(8) tartışması da dahil olmak üzere pek çok tartışma Millî Edebiyat dönemiyle beraber sonuçlanma safhasına girmiştir. Yunus Emre, şekil özellikleri bakımından da halk şiirinin en büyük temsilcilerinden biridir ve dönemin sanatçıları bu temsilciden söz konusu yönüyle de etkilenmişlerdir.

3- Âşık Edebiyatı ile Millî Edebiyat arasındaki şekle ve muhtevaya (tematik yapıya) âit yakınlık, Yunus'un şiirlerine meyletmeyi hızlandırmıştır. Türk şiirinde, âşıklık geleneği ile tasavvuf geleneğinin kesiştiği

(8) (TANSEL), Fevziye Abdullah, "Muallim Nâci İle Recâîzâde Ekrem Arasındaki Münakaşalar ve Bu Münakaşaların Sebep Olduğu Edebî Hâdiseler", **Türkiyat Mec.**, c. 10, 1951--1953, s. 159-200.

odak noktalarından birisi Yunus Emre'dir. Millî Edebiyat sanatçıları, başta Rıza Tevfik olmak üzere bu yolda şiir söyleyen hecenin şâirlerinden ve sonraları Köprülü gibi ilmî araştırma yapan dönemin mensupları yolu ile âşık edebiyatından dolayısiyle Yunus Emre'den etkilenmişlerdir.

4– Yakup Kadri'nin **Erenlerin Bağından** (tef. 1919), **Nur Baba** (1922); Reşat Nuri'nin **Yeşil Gece** (1928) adlı eserlerinin ortaya çıkma vasatına doğru gidecek olan tasavvuf ve tekke cereyanının farklı yorumları, Şahabeddin Süleyman'ın "Nâyîler"i tanıtması ile önemli bir hareket noktası yakalamıştır. Fakat bu dönemde klâsik şartlar içerisinde bir tasavvuf şiirinin doğduğu söylenemez. Bu dönemin sanatçılarından olan hececi Enis Behiç'in çok sonraları tasavvufa yönelik şiirler yayınlaması bu etkinin dışında düşünülmelidir. Bütün bunlara rağmen Yunus'un, diğer faktörlerle birlikte Millî Edebiyat döneminde etkili olduğu yönlerden biri hiç şüphesiz tasavvuftur.

Bu devrenin sanata aksetme eğiliminde olan fikir cereyanlarının ve mevcut sosyal, siyâsî ve kültürel şartlarının meydana getirdiği edebî gruplaşmalar şunlardır: Türkçüler, Nâyîler, Nev-yunânîler, eski ekollerin yaşayan temsilcileri ve müstakil isimler... Bu gruplardan hemen hepsi, devrin, millî kültüre yönelme hareketine az veya çok katılarak Türk kültürüne, klâsik eserlere uzanan çalışmalarda bulunmuşlardır. Yunus Emre, bu yönelişin bir parçasıdır.